

Læreplan i duodji

Gjelder fra 01.08.2006

Gjelder til 31.07.2021

Utgått

Formål

Duodji/duodje/duedtie som begrep omfatter all form for skapende aktivitet. I skolesammenheng er duodji/duodje/duedtie samisk tradisjonelt håndverk, kunsthåndverk og kunst. Duodji/duodje/duedtie har lange tradisjoner og er utviklet gjennom generasjoner fra samisk veidekultur og mytologi. Gjennom menneskeskapte gjenstander gir duodji/duodje/duedtie innblikk i og forståelse for et urfolks kunnskaper og tradisjoner. Duodji/duodje/duedtie uttrykker identitet og tilhørighet og synliggjør forholdet mellom mennesker og ulike miljøer. Duodji/duodje/duedtie synliggjør også forholdet mellom menneske og natur. Faget handler om prosessen fra idé til produkt der kunnskap om tradisjonelle råvarer, materialer og teknikker er sentral. Endringer i samfunnet fører til nye behov med videreutvikling og nyskaping.

Duodji/duodje/duedtie synliggjør et visuelt og kommunikativt mangfold i tradisjoner og referanser til øst-, nord-, lule- og sørsamisk språk og kultur på tvers av riksgrenser. Faget duodji/duodje/duedtie skal bidra til å fremme tilhørighet og styrke samisk identitet for samiske elever. For øvrige elever skal faget gi innsikt i samisk kultur og verdigrunnlag. Duodji/duodje/duedtie og andre kulturers foruttrykk i fortid og nåtid danner grunnlag for utvikling i vårt flerkulturelle samfunn. Opplæringen i duodji/duodje/duedtie skal bidra til bevissthet som individ og medlem av et flerkulturelt samfunn.

Praktisk skapende arbeid med formale virkemidler i tradisjonell og ny design gir erfaring og mulighet til å se sammenhenger mellom materialer, kommunikasjon, kultur og tradisjon. Utvikling av fantasi, kreativitet, motorikk og håndlag fra det enkle til det mer avanserte er viktige dimensjoner i faget og forutsetter tid til utprøving og fordypning. Dette gir den enkelte mulighet til å oppleve gleden ved å skape og mestre. Sentrale begreper og fagtermer i duodji/duodje/duedtie gir referanse til arbeidsprosessen. Samisk fagterminologi kan bidra til å levendegjøre samisk duodji-/duodje-/duedtiehistorie, formforståelse og fortellertradisjon.

Kunnskap om og erfaring i samisk ornamentikk og samiske symboler er viktig for egenforståelse og tilhørighet. Samarbeid med nærmiljø, familie og slekt vil bidra til å styrke egen identitet.

Kunnskap om form, farge og komposisjon er avgjørende for å lage produkter som fungerer og for å framføre visuelle budskap på en hensiktsmessig måte. Kunnskapen kan bidra til personlig utvikling som er en forutsetning for målrettet kreativ idéutvikling, visuell kommunikasjon og produksjon. Slik kunnskap vil kunne styrke muligheten for deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser i et samfunn der informasjon i økende grad kommuniseres visuelt. Faget gir muligheter for utvikling av entreprenørskap og samarbeid med bedrifter, institusjoner og fagpersoner. I tverrfaglig samarbeid om design og teknologi bidrar faget spesielt med det praktisk-estetiske aspektet ved design.

Faget duodji/duodje/duedtie står sentralt i utviklingen av den kulturelle allmenndannelsen. Faget er også forberedende for en rekke utdanninger og yrkesvalg. Skolens samarbeid med duodji-/duodje-/duedtieutøvere, kunstnere og andre yrkesutøvere innen visuell profilering, er viktig for videre valg av utdanning og yrke. Estetisk kompetanse er en kilde til utvikling på flere nivåer, fra personlig vekst, via innflytelse på ens egne omgivelser til kreativ nytenkning i et større samfunnsperspektiv.

Hovedområder

Faget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål innenfor. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Duodji/duodje/duedtie har kompetansemål etter 2., 4., 7. og 10. årstrinn i grunnskolen.

Oversikt over hovedområder:

Årstrinn	Hovedområder			
1.-10. trinn	Bruksduodji/-duodje/-duedtie og design	Visuell kommunikasjon	Kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie	Natur og arkitektur

Bruksduodji/-duodje/-duedtie og design

I bruksduodji/-duodje/-duedtie og design videreføres kunnskaper fra tradisjonell duodji/-duodje/-duedtie. I bruksduodji/-duodje/-duedtie og design tas det utgangspunkt i et materiale, der utforming av arbeidstegninger, modeller, bruksformer og produkter er viktige elementer. Kunnskap om tradisjonelle råvarer, materialer, teknikker og problemløsning er sentralt for produktutvikling. Det dreier seg også om arbeid med hendene for å utvikle den taktile kompetansen i tilknytning til materialkunnskap, kvalitet og estetikk som virkemiddel. Kjennskap til materialer, problemløsning og produksjon kan danne grunnlag for innovasjon og entreprenørskap.

Visuell kommunikasjon

I visuell kommunikasjon er praktisk skapende arbeid med todimensjonal form og digitale bildemedier vektlagt. Form, farge og komposisjon samt idéutvikling, problemløsning og symbolbehandling er sentrale emner i hovedområdet. Hovedområdet omfatter eksperimentering med visuelle virkemidler i ulike medier.

Kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie

I kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie videreføres og utvikles tradisjonen med fritt skapende arbeid. Inspirasjon fra kunst- og kulturhistorien, fra helleristninger og samisk mytologi via antikken og renessansen fram til dagens kunst i et flerkulturelt samfunn danner referanse for fantasi og skapende arbeid i ulike materialer.

Natur og arkitektur

I natur og arkitektur står kunnskap om natur og bygningskultur som er av betydning for bevaring og utvikling av det fysiske nærmiljøet sentralt. Dette innebærer kunnskap om hvordan bygningskulturen, inne- og uterom, kan påvirke hverdagen. Tegning og bygging av modeller i målestokk inngår i hovedområdet og danner grunnlag for å forestille seg tredimensjonale rom ut fra tegninger og dataanimasjoner.

Timetall

Timetall oppgitt i 60-minutters enheter:

BARNETRINNET

1.-7. årstrinn: 477 timer

UNGDOMSTRINNET

8.-10. årstrinn: 146 timer

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I duodji/duodje/duedtie forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig i duodji/duodje/duedtie om sitt eget og andres arbeid er en viktig del av faget. Samtalen kan føres på ulike nivåer, fra det beskrivende til det mer analyserende og vurderende. Presentasjon av eget arbeid, muntlige beskrivelser og vurderinger står sentralt. Muntlig ferdighet er

også viktig i forbindelse med refleksjon over materialer, bruk og historie og vurdering av opplevelser, estetiske virkemidler og sammenhenger. Å kunne uttrykke seg muntlig innebærer også å kunne bruke fagterminologi i duodji/duodje/duedtie.

Å kunne uttrykke seg skriftlig i duodji/duodje/duedtie innebærer blant annet å uttrykke seg visuelt ved hjelp av tegn og symboler. Utvikling av skriftlig og visuell kompetanse skjer ved å omsette fakta, ideer og holdninger til tegn. For å opprettholde den visuelle ferdigheten parallelt med utviklingen av skriveferdigheten er bevisst og allsidig arbeid med tegning like viktig på alle trinn.

Å kunne lese i duodji/duodje/duedtie innebærer å kunne tolke tegn og symboler, farge, form og mønster. Visuell kommunikasjon gjennomsyrer faget og bidrar til utvikling av tekstforståelse. For å nyttiggjøre seg informasjon i et flerkulturelt samfunn, er det viktig å kunne lese og forstå ulike tekstuttrykk og fagterminologi. Tolking av diagrammer og andre visuelle representasjoner, som fore eksempel bruksanvisninger og arkitekttegninger, danner grunnlag for viktige beslutninger.

Å kunne regne i duodji/duodje/duedtie innebærer å arbeide både med måleenheter i tradisjonell duodji/duodje/duedtie og proporsjoner, dimensjoner, målestokk og geometriske grunnformer. Tegning og arbeid med modeller gir øvelse i å vurdere proporsjoner og to- og tredimensjonale representasjoner. Sammenhenger mellom estetikk og geometri er elementer i arbeidet med arkitektur og dekor i duodji/duodje/duedtie. Regneferdighet kreves også i plan- og mønsterutforming og i arbeid med ulike materialer og teknikker.

Å kunne bruke digitale verktøy i duodji/duodje/duedtie er viktig for å søke informasjon og for selv å produsere informasjon i tekst og bilder. Produksjon av digitale bilder står sentralt i elevenes arbeid med foto, skanning, animasjon, film og video. I denne sammenheng inngår holdninger til kildekritikk, personvern og kjennskap til regler om opphavsrett. Multimedier inngår i presentasjon av egne og andres arbeid. Kunnskap om estetiske og digitale virkemidler er avgjørende for bevisst kommunikasjon.

Kompetansemål

Etter 2. årstrinn

Bruksduodji/-duodje/-duedtie og design

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lage enkle gjenstander og former i papir, ull, garn, tekstil og skinn ved å rive, klippe, lime og tvinne
- lage enkle gjenstander i leire, stein, skjell, bein og tre
- duddjot/duodjuhit/vitnesjidh med enkle geometriske grunnformer
- gjenkjenne og beskrive enkle bruksgjenstander

Visuell kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- uttrykke egne opplevelser gjennom tegning
- blande og bruke primærfarger i eget skapende arbeid
- eksperimentere med form, farge og rytme i border ved bruk av mønstre fra duodji/duodje/duedtie

Kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjenkjenne kunstduodji/-duodje/-duedtie og kunst i skolens nærmiljø og bruke dette som utgangspunkt for eget skapende arbeid
- samtale om illustrasjoner i samiske og nordiske barnebøker og bruke det som utgangspunkt for eget skapende arbeid
- bruke dekorative elementer fra kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie i egne arbeider

Natur og arkitektur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lage enkle modeller av lávvu/lávdagoahte/láavthgáetie, luovvi/luovve/sijhtie, iglo eller hus i naturmaterialer
- tegne hus fra nærmiljøet rett forfra og rett fra siden
- samtale om opplevelsen av ulike typer boliger og rom i nærmiljøet

Etter 4. årstrinn

Bruksduodji/-duodje/-duedtie og design

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sortere og navngi de vanligste naturmaterialer som brukes i duodji duodje/duedtie
- planlegge og lage enkle bruksgjenstander av ulike materialer gjennom å veve, tove, sy, strikke, spikke, sage, spikre og skru
- suohpput/ suohppot/sööhpedh, dvs. regne ut garnmengde, regne ut antall mønstertråder, tre i vevskje eller vev og flette med ulike enkle mønsterkombinasjoner
- bruke enkle hensiktsmessige håndverktøy i arbeid med leire, ull, tekstil, skinn, pels, tre, gress og snø
- eksperimentere med enkle geometriske grunnformer og mønstre fra duodji/duodje/duedtie både i konstruksjon og som dekorative formelementer
- undersøke, visualisere og presentere hvordan enkle bruksgjenstander har fått sin form, fra idé til ferdig produkt

Visuell kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- visualisere og formidle egne inntrykk i ulike teknikker og materialer
- benytte overlapping i arbeid med tegning og maling
- bruke enkle funksjoner i digitale bildebehandlingsprogram
- identifisere og samtale om bruk av samiske og andre symbolfarger
- lage enkle utstillinger av egne arbeider

Kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke original kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie i skolens nærmiljø som utgangspunkt for eget arbeid
- bruke elementer fra helleristninger, runeblommer og antikken som utgangspunkt for eget skapende arbeid
- samtale om hvordan kunstnere i ulike kulturer har visualisert natur og benytte dette som utgangspunkt for eget arbeid
- samtale om sin opplevelse av samisk og annen samtidskunst

Natur og arkitektur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- planlegge og bygge modeller av rom og gamle eller hus ved hjelp av digitale verktøy og enkle håndverksteknikker
- tegne rom og lávvu/lávdagoahte/láavthgáetie, gamle eller hus sett rett ovenfra, rett forfra og rett fra siden
- samtale om veier og bygninger med forskjellige bruksfunksjoner og deres plassering i natur og terreng i nærmiljøet

Etter 7. årstrinn

Bruksduodji/-duodje/-duedtie og design

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- innhente råvarer og bearbeide disse til duodji-/duodje-/duedtiematerialer og vurdere konsekvenser for bærekraftig utvikling, miljø og verdiskaping
- lage enkle bruksformer med ulike sammenføyningsteknikker i harde og myke materialer og anvende sentrale begreper fra duodji/duodje/duedtie
- bruke ulike teknikker til overflatebehandling av eget arbeid
- suohpput/suohppot/sööhpedh og lage band til ulike funksjoner
- beskrive form, farge og funksjon i klestradisjoner fra ulike områder i Sápmi/Sábme/Saepmie og samtale om klesstradisjoner fra andre urfolk
- bruke symaskin og enkelt elektrisk håndverktøy i en formgivingsprosess
- samtale om design i duodji/duodje/duedtie og industriell produksjon av kjente bruksgjenstander fra hverdagen og gjennomføre enkle forbrukertester

Visuell kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke fargekontraster, forminsking og sentralperspektiv for å gi illusjon av rom i bilder både med og uten digitale verktøy
- benytte kontraster mellom diagonale, horisontale og vertikale retninger i enkel komposisjon for å gi illusjon av ro og bevegelse
- skille mellom blanding av pigmentfarger og lysfarger
- samtale om hvordan kunstnere har benyttet form, lys og skygge og bruke egenskygge og slagskygge i tegning
- bruke ulike grafiske teknikker i eget arbeid
- bruke ornamenter fra duodji/duodje/duedtie i eget skapende arbeid
- fotografere og manipulere bilder digitalt og reflektere over bruk av motiv og utsnitt

Kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om opplevelse av samiske og andre urfolks kunst og bruke dette i eget arbeid
- samtale om hvordan sentrale kunstnere i nasjonalromantikken, renessansen, impresjonismen og ekspresjonismen på ulike måter har satt spor etter seg

Natur og arkitektur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bygge modeller av bolig eller uthus i målestokk med utgangspunkt i egne arbeidstegninger

- montere utstillinger og andre presentasjoner i ulike typer rom
- beskrive særtrekk ved bygninger i nærmiljøet, om hvordan samisk kultur og byggeskikk har påvirket moderne arkitektur og sammenligne med nasjonale og internasjonale stilretninger

Etter 10. årstrinn

Bruksduodji/-duodje/-duedtie og design

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- duddjot/duodjuhit/vitnesjidh bruksgjenstander med tradisjonelle og moderne materialer og utføre enkle reparasjoner til gjenbruk
- vurdere egne valg av materialer, teknikker, ornamentikk, funksjon og kvalitet i eget arbeid
- beskrive arbeidsprosessen i duodji/duodje/duedtie ved bruk av fagterminologi
- designe ulike løsningsalternativer av et produkt ved hjelp av skisser eller modeller og digital programvare
- designe klær og drøfte behov, tradisjon, mote, pris og kvalitet i et forbrukerperspektiv
- samtale om hvordan urfolk og andre kulturer har påvirket og inspirert ulike designuttrykk
- bruke og vedlikeholde de redskaper og verktøy som brukes i duodji/duodje/duedtie og ta ansvar for egen og andres sikkerhet ved bruk av verktøy

Visuell kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke ulike materialer og redskaper i arbeid med bilder ut fra egne interesser
- bruke ulike funksjoner i bildebehandlingsprogram
- drøfte virkemidler som visualiserer identitet og kulturell tilhørighet
- tegne bildemanus, redigere og manipulere enkle digitale opptak og vurdere bruk av virkemidler
- vurdere ulike budskap, etiske problemstillinger og visuell kvalitet i reklame, film, nettsteder og dataspill
- stilisere motiver med utgangspunkt i egne skisser i arbeid med mønster, logo, skilt og piktogrammer

Kunst og kunstduodji/-duodje/-duedtie

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- diskutere hvordan kunstnere i ulike kulturer har framstilt mennesker gjennom tidene
- samtale om hvordan kunstnere i ulike kulturer har uttrykt seg gjennom foto, film og video
- sammenligne og vurdere ulike retninger og tradisjoner innenfor to- og tredimensjonal kunst og bruke dette som utgangspunkt for eget skapende arbeid
- samtale om nyskaping og utvikling innen kunst- og kunstduodji

Natur og arkitektur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- tegne hus og rom ved hjelp av topunktperspektiv
- sette opp lávvu/lávdagoahte/lávthgáetie og beskrive organiseringen inne i lávvu/lávdagoahte/lávthgáetie eller gamme, utvikling av ulike lavvu-/lávdagoahte-/lávthgáetie- og gammetyper og bruk før og nå
- vurdere funksjonell innredning av rom, stil og smak og visualisere egne løsninger
- samtale arkitekttegninger og digitale presentasjoner av byggeprosjekter, og om hvordan natur og klima, kultur- og samfunnsforhold påvirker bygningers konstruksjon og plassering, valg av materialer, form, uttrykk og symbolfunksjon

Vurdering

Bestemmelser for sluttvurdering:

Standpunktvurdering

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn eller på det trinnet faget avsluttes.	Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Eksamen for elever

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn eller på det trinnet faget avsluttes.	Elevene har ikke eksamen.

Eksamen for privatister

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn eller på det trinnet faget avsluttes.	Det er ikke privatistordning i faget.

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskriften til opplæringsloven.